

Novinky zahraniční knihovnické literatury

45. ANGHELESCU, Hermina G.B.

The National Library of Romania's Precursors : Early Beginnings through the Communist Period [Předchůdci Rumunské národní knihovny : od raných počátků včetně komunistické epochy] / Anghelescu, H.G.B.

In: Alexandria. – [London]. – 0955–7490. – 13, č. 3 (2001), s. 165–191. Lit.

O historii a vývoji Rumunské národní knihovny se dodnes vedou mezi rumunskými odborníky spory. Jedni za jejího předchůdce považují jednu z nejstarších knihoven v současné provincii Valašsko (dnešní Rumunsko je tvořeno třemi provinciemi: Valašsko, Moldavsko a Transylvánie), a sice Univerzitní knihovnu svatého Sávy, která měla již od roku 1832 právo povinného výtisku. Druhá teorie jej vidí v Ústřední státní knihovně Lidové republiky Rumunsko, vybudované v roce 1955, která byla v roce 1990 přejmenována na Národní knihovnu Rumunska. V roce 1951 vznikly také Knižní komora a Státní knižní sbírka. Knižní komora průběžně vytvářela depozitní fond národní bibliografie na základě povinného výtisku, zatímco Státní knižní sbírka byla vytvořena z fondů znárodnovaných starých knihoven, které redistribuovala do několika málo knihoven a výzkumných institucí. V roce 1970 bylo 148 000 svazků z této sbírky začleněno do fondu Ústřední státní knihovny.

46. ANISIMOV, S. A. – TICHOMIROV, M. M.

Nekotoryje informacionnyje i pravovyje aspekty regulirovanija otnošenij v virtual'nych sredach [Některé informační a právní aspekty reglementace vztahů ve virtuálních prostředích] / S. A. Anisimov, M. M. Tichomirov

In: Nauč. Techn. Inform. Ser. 1. – [Moskva]. – 0549–0019. – č. 10 (2001), s. 27–30.

Problémy právní úpravy informačních vztahů ve virtuálních prostředích informačních systémů (virtuální prostředí jako nehmotný nosič obsahu informace), informační právo. – Zvláštní zájem právníků o virtuální prostředí se objevuje v souvislosti s globálním fenoménem internetu, autor však upozorňuje, že internet není jedinou sítí, jíž je třeba se zabývat – i v jiných informačních systémech vznikají obdobné právní problémy. Z tohoto důvodu by neměly být vytvářeny speciální zákony pro síť internetu, ale mělo by se zdokonalovat stávající zákonodárství na základě zkušeností s využíváním nových informačních prostředků a technologií. Autor dokazuje, že řadu problémů spojených s hmotnými nosiči informace již upravují stávající zákony, technické normy a standardy (s tím, jak informační vztahy vznikají prakticky ve všech oblastech činnosti člověka, z toho důvodu se i samotné informace rozlišují na technické, vědecké, právní, ekonomické, finanční, statistické, obchodní atd.). Na druhé straně se v různých oblastech činnosti objevují podobné informační a právní problémy, dublují se postupy jejich řešení a často dochází k právním kolizím. Řešení podobných problémů v praxi začíná řešením dílčích otázek, teprve potom nastupuje období zobecňování, unifikace a standardizace. Autor je toho názoru, že čas pro zobecňování již v informační oblasti nastal, a proto se stává aktuálním (a účelným) spojení otázek právní reglementace všech informačních vztahů v rámci jednoho – informačního – odvětví práva jako komplexní oblasti práva. Je však nutno postupovat systémově a nahlížet na informační právo v souvislosti s celým právním systémem (v tomto případě Ruské federace), při respektování mezinárodního práva. Doposud byly vztahy ve virtuálních prostředích informačních systémů upravovány zákony a podzákonnými akty, které nedostatečně respektovaly podstatu informačních vztahů a základní informační principy; kvůli řadě nekvalitních zákonů se pak v systému právní ochrany objevuje řada struktur, které nemají obecnou právní kvalifikaci, zákony se nahrazují rezortními předpisy, technickými instrukcemi atd. Jeden informační kodex by pomohl zavést pořádek do reglementace informačních vztahů vznikajících v souvislosti s vytvářením, manipulací, vlastněním a využitím informací všech úrovní od prvotních (monitoringových) informací po analytické a prezentační, a to ve virtuálních prostředích různých typů.

47. BOGDANOVSKAJA, I. Ju.

Internet : global'noje regulirovanije i nacional'nyje jurisdikcii [Internet : globální regulace a národní jurisdikce] / I. Ju. Bogdanovskaja

In: Nauč. Techn. Inform. Ser. 1. – [Moskva]. – 0548–0019. – č. 10 (2001), s. 1–3.

Problémy právní reglementace internetu v souvislosti se vztahem mezinárodního a národního práva, a také otázky řešení kolizí právních norem v oblasti internetu. – Internet je jedním z projevů globalizace. Během relativně krátké doby, po kterou internet nabýval charakteru globální sítě, se zásadně měnily názory na jeho právní regle-

mentaci. Jeden směr právního uvažování vychází z toho, že internet je zvláštní časoprostorovou sférou (kyberprostor), která vyžaduje netradiční právní úpravu, protože překračuje národní rámec (národní jurisdikce není schopna ho řídit) a je to samoregulující se systém (názor, že normy pro internet mají tvořit sami uživatelé a poskytovatelé připojení). Toto chápání se objevuje v polovině 90. let 20. století především v USA a dnes již ustupuje do pozadí. Tomuto chápání je blízký směr, který tvrdí, že internet vede k posílení mezinárodního práva (je to názor, že internet působí proti základnímu příznaku práva, čímž je účinnost na území státu, a tím kategoricky vylučuje možnost reglementace internetu v rámci národních jurisdikcí). Další skupina právníků se zase domnívá, že internet zůstane tradičně v rámci národních jurisdikcí. Praxe je taková, že účastníci – uživatelé internetu mají zájem na zpracování jednotných mezinárodních standardů, které by především při komerčních operacích snížily riziko ztrát a jasněji vymezily odpovědnost účastníků těchto operací. Různost národních právních systémů k tomu nepřispívá. Na druhé straně právníci připomínají i opačný jev: znepokojení státních orgánů v případě, že přijímané zákony nejsou vždy aplikovatelné ve sféře internetu (především se to týká ochrany národního jazyka, kultury, náboženství); samy státní orgány pak mají zájem na vytvoření jednotných mezinárodněprávních přístupů, které by mj. vyřešily problém exteritoriálního působení internetu a zvláštnosti kolizních norem. Tento proces se však teprve rozvíjí – je uveden příklad aktivit Evropské unie a OSN (komise pro mezinárodní obchodní právo UNCITRAL) ve směru vytváření koncepce regulace elektronického obchodu (včetně elektronického podpisu). Dochází k přehodnocování přístupů k právní reglementaci internetu. Proces formování internetu jako globálního systému proběhl rychleji než vznik koncepce právní reglementace. V praxi se pak tato koncepce vytváří tradiční cestou: od národního práva („vtahování“ internetu do národní jurisdikce) k mezinárodnímu a pak zpět – k revizi národních modelů. Zatím nelze hovořit o tom, že by internet přispěl k výraznému posílení pozic mezinárodního práva. Na druhou stranu ukázal různost jednotlivých národních právních kultur, a i proto je proces tvorby projektů, které by měly širší platnost, tak obtížný a zdlouhavý.

48. DORNER, Daniel G.

The essential services policy network : Organizational influence in Canada's information highway policy development process [Politika určení základních informačních a komunikačních služeb v síti : organizační vlivy ve vývoji politiky kanadské informační dálnice] / Daniel G. Dorner

In: *The Libr. Quarterly*. – [Chicago]. – 0024–2519. – 72, č. 1 (2002), s. 27–84. Lit. 89.

Popisovaný výzkum je doktorskou dizertací obhájenou na University of Western Ontario (Faculty of Information and Media Studies). Získal cenu Americké společnosti pro informační vědu a technologii (ASIST) za rok 2000. – Kanadská vláda podnikla v 90. letech kroky k vybudování informační dálnice, a to tím, že zavedla konkurenční prostředí v rozhlase a telekomunikacích. Předložená studie zkoumá organizační vlivy v „politické síti“, které působily při vymezování základních služeb, jež by měla kanadská informační dálnice poskytovat. Data pro výzkum byla získána v letech 1995–1996 ze 47 rozhovorů, politických dokumentů a komparativních strukturálních charakteristik z 21 organizací včetně tří organizací s vazbou na knihovny. Při výzkumu bylo použito smíšené metodologie, kombinující kvalitativní a kvantitativní metody výzkumu. Kvantitativní analýza identifikovala šest klíčových hráčů podle subjektivních dojmů dotazovaných a sedm klíčových organizací podle síťových interakcí. Kvalitativní obsahovou analýzou se zjistilo, že problém základních služeb má dva hlavní aspekty: zajištění všeobecného přístupu k telekomunikačním sítím a určení kritérií pro definování základních informačních a komunikačních služeb. Nejlepším ukazatelem vlivu bylo vysoké uznání komunikačních interakcí organizace jinými. Tři organizace s vazbou na knihovny nebyly shledány jako příliš vlivné. Bylo zjištěno, že komunikace – formální i neformální – a akceptace této komunikace jsou podstatnými složkami vlivné veřejné politiky. Aby byly organizace efektivní, zvláště při svých omezených zdrojích, musí spolupracovat s dalšími a zdroje použít tak, aby dosáhly maximální návratnosti. Politický proces směřující k určení základních telekomunikačních služeb patrně neskončí v blízké budoucnosti, naopak pokračuje a šíří se do dalších zemí. Organizace s vazbami na knihovny by se měly snažit získat větší vliv v politickém procesu usilujícím o rozvoj informační dálnice.

49. ESTERHUYSEN, Anriette

Global Cooperation and Global Dialogue in Development Research and Information [Celosvětová spolupráce a dialog ve výzkumu a informačním zajištění procesů rozvoje] / Anriette Esterhuysen

In: *Information Development*. – [London]. – 0266–6669. – 17, č. 1 (2001), s. 42–45.

Autorka článku (výkonná ředitelka Společnosti pro progresivní komunikaci, Jižní Afrika – <http://www.apc.org>) se krátce, leč velmi kriticky zamýšlí nad otázkou vývoje výzkumu v kontextu celosvětových vztahů „Sever“ vs. „Jih“. Hovoří o čtyřech klíčových faktorech, které vedou v oblasti výzkumu k dominanci „Severu“. Prvním faktorem je výzkumný program vytvářený expertními agenturami, akademickými institucemi a vědci převážně ze „Severu“. Druhým faktorem jsou vzory pro výzkum vznikající na „Severu“ a zákonitě ovlivňující „Jih“. Třetím faktorem jsou samotní badatelé. Před rozvojem informačních a komunikačních technologií vědci ze „Severu“ osobně shromažďovali informace na „Jihu“. Dnes pouze krátce navštíví své vzdálené kolegy, provedou „klíčová jednání“ a následuje výzkum „od stolu“ pomocí WWW a e-mailu. Tyto prostředky jsou pro „jižní“ kolegy částo

nepřístupné. Čtvrtým faktorem jsou výsledky výzkumu. Způsob, jakým se s nimi dále pracuje, značně diskriminuje „Jih“. Internet zrychluje komunikaci informací a má proto schopnost umožnit dialog mezi „Severem“ a „Jihem“. Internetově založené mezinárodní odborné portály jsou obecně vnímány jako řešení pro rozšiřování informací z oblasti výzkumu a vývoje, ale tyto podněty samy o sobě nemohou vést ke smysluplnému dialogu mezi „Severem“ a „Jihem“. Autorka uvádí příklady, které vedou k nerovné hře. K článku je připojen komentář Daniela Baudina, výkonného ředitele společnosti IBISCUS (nezisková nevládní organizace zabývající se informačními službami a podporou mezinárodní spolupráce v zájmu hospodářského a společenského rozvoje „Jihu“: dokumentací, tvorbou bibliografických databází, vzděláváním, technickou asistencí, expertizami, vydáváním publikací – pozn. red.; <http://www.ibiscus.fr>, viz též <http://www.anais.org/QUIESTQUI/IBISCUS.HTML>).

50. CHAUDHRY, Abdus Sattar – MENG, Choo

Understanding of library jargon in the information seeking process [Pochopení knihovnického žargonu v procesu požadování informací] / Abdus Sattar Chaudhry, Meng Choo

In: J. Inform.Sci. – [London]. – 0165–5515. – 27, č. 5 (2001), s. 343–349. Lit. 15.

Autoři se zabývají efektivitou rozhovoru mezi knihovníkem a uživatelem při vyjasňování referenčního dotazu. Zvažují a příklady z literatury dokladují jeho význam a úspěšnost. Rozlišují rozhovory vedené ústně (z očí do očí i telefonicky) a e-mailem. Každý typ dává jiné možnosti – komunikace elektronickou poštou např. nemá k dispozici gesta, mimiku, okamžitě reakce a upřesňování. Výzkumy dokazují značné procento selhání a chyb při plnění požadavku. Kamenem úrazu může být i užívání knihovnického žargonu, kterému uživatel nerozumí. K tomu uskutečnili pracovníci knihoven v Singapuru průzkum porozumění knihovnickému žargonu. Uživatelé vybírali v dotazníku, který obsahoval 20 termínů, jednu správnou definici ze čtyř možných. Termíny byly vybrány z e-mailové korespondence mezi uživateli a knihovníky. Výsledky (v angličtině) jsou prezentovány v tabulkách v textu. Asi 70 % uživatelů bylo schopno (odhadem nebo znalostí termínu) úspěšně zodpovědět 70 % dotazů. Relativně dobrý výsledek však neznamena konec starostí s vyjadřováním – jde např. o nové uživatele. Doporučuje se dát čtenářům k dispozici slovníček vybraných odborných termínů s přístupným vysvětlením pojmů. Autoři uvádějí příklady takových slovníčků, které knihovny začaly vystavovat na svých webovských stránkách v samostatných rubrikách nazvaných „Library Lingo“ – „Knihovnická hantýrka“; nejde však zdaleka jen o termíny z odborného žargonu (např. <http://www.cmins.com/library/glossary.asp>, <http://web.uflib.ufl.edu/msl/toolbox/stackmaint/lingo.html> atd. – pozn. red.).

51. JAMES, Jeffrey

Bridging the digital divide with low-cost information technologies [Jak překlenout informační rozdělení pomocí levnějších informačních technologií] / Jeffrey James

In: J. Inform. Sci. – [London]. – 0165–5515. – 27, č. 4 (2001), s. 211–217. Lit. 27.

Využití levnějších technologií jako jedna z cest, jak odstranit či zmírnit dělení světa na bohaté a chudé země. Z příložených tabulek vyplývá, že jsou míněny rozvojové země třetího světa a v Evropě Albánie, případně Turecko. Horší je situace na venkově než v městských oblastech. V zavádění nových technologií je obsažena řada možností, jak pomoci rozvoji chudých zemí. O této otázce se často diskutuje, např. na schůzce představitelů G8 v Tokiu bylo zdůrazněno, že svět má historickou příležitost i povinnost pomoci chudým, aby těžili z výhod informačních a komunikačních technologií. Z možných cest (institucionální reformy, pomoc menším firmám apod.) se autor článku zabývá jedinou – využitím levnější technologie. Problém člení na tři kategorie, které spolu úzce souvisí. V jednotlivých oddílech přináší náměty, jak pořídit levnější telekomunikační technologie, počítače (hardware i software) a komunikační technologie. Ilustruje je konkrétními příklady z některých zemí.

52. JAMES, Jeffrey

A Web-based registry of low-cost information technologies for developing countries [Webové seznamy levnějších informačních technologií pro rozvojové země] / [Jeffrey James

In: J. Inform.Sci. – [London]. – 0165–5515. – 27, č. 4 (2001), s. 219–225.

Autor navazuje na článek, v němž zdůrazňuje význam levnějších technologií pro rozvojové země. Při jejich získávání by pomohlo, kdyby byl na webu zveřejněn jejich centrální seznam. Autor ve svém příspěvku vysvětluje, proč takový seznam neexistuje. Příčiny vidí v roztržitosti informací (a technologií samých, různých úhlů pohledů atd.), které nejsou navíc systematicky shromažďovány. Další problém je i ve vlastnostech internetových vyhledávačů. Připojená tabulka informuje o některých existujících zdrojích. V závěru navrhuje strategii k dosažení žádoucího stavu, tj. vytvoření vyhrazené webovské stránky.

53. KATUŠČÁK, Dušan

Prechod na zákon o verejnej službe a systemizácia miest v SNK : základné knihovnícke profesie a činnosti [Přechod na zákon o veřejné službě a systemizace míst ve Slovenské národní knihovně : základní knihovnické profese a činnosti] / Dušan Katuščák

In: IT Lib. Informačné technológie a knižnice. – [Bratislava]. – 1335–793X. – 6, č. 2 (2002), s. 12–13.

Ředitel Slovenské národní knihovny (SNK) v Martině předkládá knihovnické veřejnosti k diskusi návrh, kterým by se specifikovala klasifikace profesí (popisy prací) v knihovnách v souvislosti s aplikací zákona č. 313/2001 o veřejné službě (viz též záznam č. 68 v této rubrice). Autor v článku zdůvodňuje potřebu vypracování takové specifikace: zaměstnavatel musí zpracovat nové popisy prací, pracovní a platové zařazení v souladu se zákonem, je tedy potřebné přesné pojmenování knihovnických profesí a činností. V rámci Slovenské republiky je nutno postupovat srovnatelným způsobem a podle společně dohodnutých a objektivizovaných principů. Stanovení jasných pravidel ulehčí a zpřehlední pracovněprávní vztahy a řídicí praxi, na druhé straně zaměstnanci budou mít jasnou představu o tom, co se od nich očekává po pracovní i vědomostní stránce. Autor rekapituluje předpisy, nařízení a doporučení, z nichž vychází navrhovaná specifikace popisu prací, vědomostí a dovedností zaměstnanců, definuje cíle předložené specifikace (včetně potřeby taxativního vyjmenování všech základních činností, které vykonávají pracovníci v knihovnách, ale i určení kvalifikačních předpokladů, návrhu výkonových norem atd.) a stručně charakterizuje základní dvě skupiny, do nichž navrhuje dělit zaměstnance knihoven: 1) knihovníci, 2) specialisté (s podskupinami knihovní specialisté, knihovní asistenti a knihovní úředníci a referenti). Zmiňuje se o zamýšlených postupech v SNK. Tento a další texty jsou přístupné na webovských stránkách SNK (<http://www.snk.sk>, rubrika Oznamy a správy – Návrh na veřejnou diskusi; pozn. red.) – jsou určeny k veřejné diskusi a během roku 2002 o nich má jednat slovenská Ústřední knihovnická rada.

54. KING, Edmund M.B.

National Provision of Newspapers : A Brief Survey [Zajišťování novin na celostátní úrovni : stručný přehled] / Edmund M. B. King

In: Alexandria. – [London]. – 0955–7490. – 13, č. 2 (2001), s. 103–111. Lit., příl.

Problematika uchovávání a zpřístupňování novin v knihovnách se zvláštním zřetelem na zkušenosti Britské knihovny. Překážkou je špatná kvalita papíru (tisk není určen k dlouhodobému uchovávání), velké formáty, ale i mohutnost produkce novin. Britská knihovna z původních postupně vznikajících depozitářů vytvořila Newspaper Library (NLBL) a rozvinula program mikrofilmování, který nahradil vazbu (především u regionálních tiskovin). V osmdesátých letech byl připraven projekt Newsplan. Výsledkem mapování novinových fondů byly zprávy s doporučením pro regiony a projekt mikrofilmování fondů financovaný též z výnosu loterie. Zahájení prací bylo naplánováno na podzim roku 2001. V Británii existují i další rozsáhlé novinové fondy v národních knihovnách Severního Irska, Walesu a Skotska, ve veřejných knihovnách nebo archivech. S výraznějším rozvojem internetu roste význam digitalizace. Britská knihovna přistoupila také k této formě uchovávání a zpřístupnění novinového fondu, v dohodě s vydavateli a se zachováním autorských práv. Autor dále podává přehled praxe uchovávání a zpřístupňování novin v národních knihovnách Austrálie (<http://www.nla.gov.au/collect/newscoll.html>), Brazílie, Kanady (<http://www.nlc-bnc.ca/services.eneews.htm>, <http://www.nlc-bnc.ca/pubs/irm/cmp>), Číny, Francie, Ruska, Španělska (<http://www.bne.es/inglesa52.htm>) a USA (<http://lcweb.loc.gov/rr/news/about.html>). Výsledky průzkumu v rámci kulatého stolu IFLA publikované v Directory of Newspaper Collections v roce 2000 (<http://www.ifla.org/VII/rt13/directory.html>) ukazují přístup ke katalogizaci novin v jednotlivých zemích, tj. především zda existuje samostatná katalogizace nebo zda jsou vedeny v generálním katalogu. Existuje dostatek příkladů spolupráce uvnitř zemí (např. Německo – viz <http://www.dbilink.de/en/dbilink.htm>, USA – viz US Newspaper Program, <http://www.neh.gov/preservation.usnp.html>) i mezi nimi (uveden příklad mezinárodní organizace ICON – International Coalition on Newspapers – viz <http://www.crl.uchicago.edu/info/icon/proicon.htm>). V posledních deseti letech se objevují webovské stránky nabízející speciálně přístup k novinám (například <http://www.actualidad.com>), roste také tendence zveřejňovat na internetu i starší novinové texty.

55. LESTER, Ray

The Convergence of Museums and Libraries? [Propojování muzeí a knihoven?] / Ray Lester

In: Alexandria. – [London]. – 0955–7490. – 13, č.3 (2001), s. 183–191. Lit.

V posledních deseti letech se objevují snahy o určité propojení institucí knihovního a muzejního typu, a to zejména s využitím rozvinutých informačních technologií. Existují i snahy o sblížení knihoven s jinými typy institucí, jako jsou archivy a galerie. Často je kladena otázka, jakou roli budou tyto instituce plnit ve věku globalizace. Tyto problémy je nutno řešit především v oblastech, které se zatím zdají být při tomto propojování spíše bariérami. Jde zejména o oblast informačních technologií a s ní spojené propojování sbírek v rámci globálních sítí. V této souvislosti se řeší otázky vlastního obsahu sbírek, problémy přístupnosti, zabezpečení apod. Řeší se obsah digitálních sbírek, jímž jsou vlastní digitální objekty (unikátní, nahraditelné, duplicitní), a obsah sbírek digitalizovaných. V tomto směru vznikají například snahy o vytváření a rozvoj celosvětových digitalizačních programů apod. Sbližování či propojování zmíněných institucí brání již samotná povaha uchovávaných objektů či zdrojů. Každý fyzický objekt uchovávaný v muzeu je jedinečný, naproti tomu řada knihoven uchovává identické kopie jednoho dokumentu. Důležitým faktorem je také podpora výstavby informační infrastruktury, a to zejména vytvářením řídicích kontrolních systémů (např. RDN – Resources Discovery Network – kooperační sdružení vzdě-

lávacích a vědeckých organizací včetně British Library a Natural History Museum, <http://www.rdn.ac.uk>) a snahou o udržení spolupráce mezi různými propojenými informačními systémy. V rámci přidavných aktivit jsou vytvářeny klasifikace, indexační schémata, soubory autorit apod. Vzhledem k odlišnému charakteru a specifčnosti jednotlivých muzejních a knihovních sbírek je však nelze zcela sjednotit. Dále se řeší otázky konkurence těchto institucí, poplatky za zpřístupňování produktů apod. Konvenční muzea v dlouhodobé perspektivě zřejmě přetrvávají, neboť všechny jejich sbírky nelze digitalizovat. Naproti tomu velká většina knihovních sbírek digitalizována bude a sbírky původních tištěných verzí budou sloužit jako „muzea“. Do budoucna se nejvíce uplatní trojí profesní orientace: na počítačovou vědu (řeší otázky propojování), informační vědu (otázky digitálního obsahu) a muzejnictví (otázky fyzických objektů). Závěrem lze říci, že v podstatě nejde o to v současnosti fungující knihovny a muzea propojovat, ale především o to, aby jejich současná podoba byla překonána.

56. LINE, Maurice B.

Changing Perspectives on National Libraries : a Personal View [Změny perspektiv národních knihoven : osobní stanovisko] / Maurice B. Line

In: Alexandria. – [London]. – 0955–7490. – 13, č.1 (2001), s. 43–49. Lit.

Maurice B. Line působí v národních knihovnách už od roku 1970. V letech 1974–1988 byl ředitelem Britské knihovny. Kromě toho je také zakladatelem a vydavatelem časopisu Alexandria. Článek vychází z autorova příspěvku na sympoziu o národních knihovnách organizovaném Kongresovou knihovnou ve Washingtonu v říjnu 2000, v němž se vyjadřuje k problémům národních knihoven. Zdůrazňuje, že se knihovny od začátku jeho působení v nich změnil, stejně jako on sám. Před 30 lety byly národní knihovny izolovány a vedly svůj vlastní vnitřní život. Tento stav změnila elektronická revoluce. Využití počítačů a informačních technologií dovoluje knihovnám poskytovat mnohem kvalitnější služby, počínaje bibliografickými. Dalšími výhodami informačních technologií, hlavně digitalizace, je zpřístupnění sbírek knihoven širšímu okruhu lidí. Autor se zabývá dvěma hlavními otázkami. Na první, k čemu jsou národní knihovny určeny, odpovídá, že především shromažďují na jednom místě skutečnou národní sbírku, tedy i to, co ostatní knihovny nemohou nebo nechtějí sbírat. Dále má knihovna svým rozsahem služeb umožňovat, aby byla co nejplněji a nejefektivněji využívána. To souvisí s autorovou druhou otázkou, jak by mohly národní knihovny poskytovat kvalitnější služby. Poprvé v historii se může uvažovat o vytvoření globální virtuální knihovny, v níž by hlavními komponentami byly národní knihovny. Budoucnost národních knihoven není ohrožena, protože budou nadále podporovány státem. Národní knihovny jsou projevem kultury národa, obdobně jako národní muzea a galerie.

57. LOVE–RODGERS, Christine

Opening the book : developing e–book resources at the Open University Library [Otevírání knihy : rozvoj knižních elektronických zdrojů na Open University Library] / Christine Love–Rodgers

In: Vine. – [London]. – 0305–5728. – č.125 (2001), s. 12–17.

Elektronickou knihou není v současnosti již myšlena jen naskenovaná verze tištěné knihy, ale kniha, která v digitální podobě již vznikla. Open *Libr@ry*, elektronická knihovna budovaná na Open University (OU) v Milton Keynes ve Velké Británii (<http://oulib1.open.ac.uk>), se snaží těmito prostředky uspokojovat zejména potřeby svých externích posluchačů. Zajišťuje mj. přístup k informačním zdrojům, jako jsou např. Web of Science, JSTOR, EBSCO, Science Direct, OCLC, Lexis/Nexis. Studenti stále více požadují online zpřístupňování běžných studijních materiálů, zejména knih. Texty volně dostupné na internetu se mnohdy ukazují být ke studiu nevhodné (nelze je přesně citovat apod.). Proto jsou upřednostňovány zdroje typu Literature Online (LION) – databáze obsahující plné texty více než 300 000 prací anglo-americké literatury – nebo elektronické verze klíčových děl příručového či encyklopedického charakteru jako např. Oxford English Dictionary. V roce 2000 OU zakoupila plnotextovou digitální sbírku Early English Books Online (EEBO) obsahující texty knih vydaných v letech 1470–1700. Později přibýly další zdroje – např. History Online (zahrnuje Palmer's Index to the Times 1790–1905, plné texty deníku Times 1800–1870). Jedním z nejznámějších producentů elektronických textů ve Velké Británii je netLibrary (<http://www.netlibrary.com>), která mj. sama vytváří elektronické kopie tištěných knih. OU zakoupila její zkušební sbírku knih s náboženskou tematikou Religious Studies a všeobecně zaměřenou sbírku knih encyklopedického charakteru. Otázky využívání elektronických knih řeší projekt EBONI (Electronic Books On–Screen Interface, <http://eboni.cdlr.strath.ac.uk/>), který mj. vytváří návody pro co nejefektivnější práci s nimi (vyhledávání, zobrazování textu, tisk...). Open *Libr@ry* se snaží zpřístupňovat elektronické knihy nejen prostřednictvím osobních počítačů, ale i přes různá aplikovaná přenosná zařízení.

58. MARCUM, James W.
Rethinking information literacy [Opětné úvahy o informační gramotnosti] / James. W. Marcum
In: *The Libr. Quarterly*. – [Chicago]. – 0024–2519. – 72, č. 1 (2002), s. 1–26. Lit. 125.
Informační gramotnost stojí dnes v centru zájmu knihovnictví, což je úspěch, který si vyžádal deset let práce. Informační gramotnost se dostala i do vysokoškolských učebních osnov a stala se strategickým cílem na cestě k úspěchu akademických knihoven. Autor však přistupuje k existujícímu modelu kriticky, počínaje paradigma-tem zpracování informací, které je stále chápáno jako základní předpoklad informační gramotnosti. Zvláštní pozornost věnuje obecně předpokládanému vztahu mezi informacemi a znalostmi, včetně názoru na jazyk jako na pouhou komunikaci. Zabývá se dále neadekvátním chápáním role počítačů v interakci člověk – počítač. Uvádí alternativy informační gramotnosti, za něž považuje vizuální gramotnost, násobné (multiple) a interaktivní gramotnosti. Cílem článku je pokus o zdůvodnění potřeby přesunu hlavního zájmu informační gramotnosti od informací k učení a od gramotnosti ke schopnosti nenásilně vplynout do sociotechnického prostředí.
59. MEYYAPPAN, N. – CHOWDHURY, G. G. – FOO, Schubert
Use of a digital work environment prototype to create a user-centred university digital library [Využití modelu digitálního pracovního prostředí pro vytvoření uživatelsky zaměřené univerzitní digitální knihovny] / N. Meyyappan, G.G. Chowdhury, Schubert Foo
In: *J. Inform. Sci.* – [London]. – 0165–5515. – 27, č. 4 (2001), s. 249–264.
Příspěvek navrhuje strukturu modelu digitálního pracovního prostředí (DWE – digital work environment) pro akademickou komunitu a komentuje nejdůležitější procesy, které je třeba provést při projektování takového systému. Popisovaný model byl vyvinut na Technické univerzitě v Nanyang v Singapuru (<http://www.ntu.edu.sg/sce>). Důležitým krokem při vytváření DWE je identifikace informačních zdrojů přístupných v akademickém prostředí, definování kategorií uživatelů a definování úkolů spojených s každou uživatelskou kategorií. Digitální informační zdroje samozřejmě zahrnují fulltextové články, databáze, diplomové a disertační práce, elektronické časopisy a knihy, multimediální databáze atd., ale členové akademické obce potřebují i další informační zdroje, jako jsou univerzitní kalendáře a předpisy, registrační formuláře na přednášky apod. Jestliže jsou tyto zdroje uloženy na různých serverech a na různých webovských stránkách, je pro uživatele náročné vyhledat potřebné informace v požadovaném formátu a v pravý čas. DWE soustřeďuje odkazy na různé informační zdroje založené na konkrétních potřebách uživatelů, knihovníků a informačních pracovníků. Příspěvek popisuje různé etapy vývoje modelu DWE, důraz je dán na vývoj budoucí. Článek provází grafická znázornění struktury modelu a ukázky uživatelského rozhraní.
60. NISNEVIČ, Julij Anatol'jevič
Pravo na informaciju kak konceptual'naja osnova formirovanija informacionnogo zakonodatel'stva [Právo na informace jako základ koncepce formování informační legislativy] / Julij Anatol'jevič Nisnevič
In: *Nauč. Techn. Inform. Ser. 1.* – [Moskva]. – 0548–0019. – č. 12 (2001), s. 1–7. Lit. 15.
Autor předkládá analýzu problémů právní reglementace souvisejících s právem na informace. Zabývá se v této souvislosti koncepčním přístupem k formování a rozvoji ruské informační legislativy založené na transformaci přirozeného práva člověka a občana na informace do systému pozitivního práva (problém překonání kolize mezi přirozeným a pozitivním právem a problém maximálního zajištění přirozených práv a zájmů člověka a společnosti v pozitivním právu). Informační legislativa je chápána jako přirozený mnohoúrovňový systém právní reglementace celého komplexu informačních vztahů a úkonů. Ruská informační legislativa se nachází teprve na začátku svého konstituování, provádí se však seriózní výzkum různých aspektů právní reglementace informačních vztahů a vedou se diskuse o možnosti existence informačního práva jako samostatné oblasti práva. Paralelně s teoretickým výzkumem se dostatečně intenzivně rozvíjí základna konkrétních normativních aktů informační legislativy. Autor se zabývá otázkami možné struktury informační legislativy, základními směry procesu formování této legislativy v Rusku, subjekty, obsahem a mechanismem realizace práva každého svobodně vyhledávat, získávat, dostávat, vytvářet, předávat a šířit informace. Důležitým aspektem je chápání informace jako intelektuálního i materiálního zdroje (v posledním případě s jeho občanskoprávními a ekonomickými dosahy a dopady – autor je názoru, že v případě Ruska má např. negativní ekonomický dopad zatím slabý rozvoj „oficiálního“ informačního trhu a nízká úroveň legálního dodávání informačních služeb občanům i společenským institucím; naproti tomu uznání strategického charakteru informací na stínovém trhu činí tento trh velmi mohutným atd.). Autor si všímá i elektronických dokumentů, různých aspektů, které přináší internet zejména do masového šíření informací (síťové hromadné sdělovací prostředky) – v této souvislosti se dotýká zákona o spojích, o elektronickém obchodování a elektronickém podpisu. Dochází k závěru, že pro praktickou realizaci ústavního práva na informace a pro přeměnu této obecné normativní kategorie v subjektivní právo konkrétního jedince je nezbytný intenzivní rozvoj informační legislativy jako speciálního odvětví práva a co nejrychlejší přijetí řady zákonů, které by regulovaly vztahy v informační sféře.

61. OWUSU–ANSAH, Edward K.
 The Academic Library in the Enterprise of Colleges and Universities : Toward a New Paradigm [Vysokoškolská knihovna zřizovaná kolejemi a univerzitami : k novému paradigmatu] / Edward K. Owusu–Ansah
 In: J. Acad. Librarianship. – [New York]. – 0099–1333. – 27, č. 4, (2001), s. 282–294. Lit. 124.
 Nutnost nového definování role vysokoškolské knihovny. Je samozřejmé, že vysokoškolská knihovna musí přispívat k úspěšnému učení, efektivitě vědecké práce a přípravě studujících pro informační společnost. Tento požadavek však nebývá dokonale naplňován. Přetrvává napětí mezi učiteli a knihovníky. Knihovníci by měli být schopni zdůraznit svou jedinečnou připravenost k pořádání, ověřování a vyhledávání informací. Knihovny by se měly povznést nad své funkce uchovávání a zpřístupňování fondu a usilovat o získání statutu výukového oddělení, které organizuje základní kurzy pro studenty. Autor po obecném úvodu podrobněji rozebírá skryté konflikty a potlačované napětí ve vztazích škola – knihovna, problémy na straně knihovníků a puritanismus a utilitarismus jako specifické rysy amerických vysokých škol. Dále se zmiňuje o standardech, které připravilo sdružení Association of College and Research Libraries (ACRL), a to poprvé v roce 1959. K článku je připojena obsáhlá bibliografie.
62. PALMER, Carole L. – NEUMANN, Laura J.
 The information work of interdisciplinary humanities scholars : exploration and translation [Informační práce mezioborově orientovaných vědců v humanitních vědách : průzkum a převod] / Carole L. Palmer, Laura J. Neumann
 In: The Libr. Quarterly. – [Chicago]. – 0024–2519. – 72, č. 1 (2002), s. 85–116. Lit. 79.
 Mezioborový výzkum se v posledních letech sice značně rozšířil, ale stále toho víme málo o tom, jak tento výzkum provádět, jakož i o informačních problémech s ním spojených. Cílem popisovaného projektu je identifikovat kritické složky mezioborového informačního procesu, určit, zda a jak se liší napříč přírodními, humanitními a společenskými vědami, a zhodnotit, jak mohou informační systémy a služby lépe tento mezioborový výzkum podporovat. Prostřednictvím kvalitativní analýzy pracovních praktik mezioborově orientovaných vědců se zkoumaly aktivity a informační zdroje spojené s vědeckou činností, které překračují oborové hranice. Výsledky průzkumu osvětlily základní rysy práce v humanitních vědách ve vztahu k mezioborovým procesům, které vědci využívají k rozšíření své znalostní báze a které vedou k vytváření textů pro nové čtenáře a studenty. Důležitou roli zde hrají neformální vztahy mezi vědci. S jejich pomocí vědci řídí svoji mezioborovou informační práci, a to rozvíjením strategií vyhledávání informací a jejich převodem z neobvyklých oblastí. Síť aktivit a informačních zdrojů vybudované mezioborově orientovanými vědci v humanitních oborech nabízejí pracovní rámec pro rozvoj elektronických vědeckých knihoven tak, aby tyto knihovny podporovaly komplexní a integrativní vědeckou práci. K článku je připojen obšírný seznam literatury a rámcový dotazník využitý při průzkumu.
63. RASMUSSEN, Anja Moller
 Information and Development : the information effect [Informace a rozvoj : informační efekt] / Anja Moller Rasmussen
 In: Inform. Development. – [London]. – 0266–6669. – 17, č. 1 (2001), s. 12–17.
 Informační a komunikační technologie mají pozitivní i negativní vliv na rozvoj. Je však velmi obtížné tento informační efekt dokázat na kterémkoliv stupni – národním, institucionálním či individuálním. Autorka na úvod definuje základní pojmy, jako jsou rozvoj (pokrok), data, informace, znalosti apod. V kapitole „Rozvoj a informace“ hovoří o pěti aspektech rozvoje, kde důležitou roli hrají informace: sociální, kulturní a makro– a mikroekonomické aspekty, aspekty ve vzdělávání a výzkumu. V rámci všech pěti aspektů rozvoje je nezbytné zlepšovat a rozšiřovat informační infrastrukturu a docílit tak žádoucího informačního efektu, k tomu však musí přispět státy celého světa včetně rozvojových. Agentury vyspělých států proto již několik let podporují budování informační infrastruktury v rozvojových zemích. Tato podpora zahrnuje zavedení informačních služeb na všech úrovních (místní, národní, regionální a mezinárodní), ulehčení přístupu ke světovým informačním zdrojům, vzdělání a školení informačních specialistů a uživatelů a vytváření informační politiky. Otázky informační politiky mají podstatný vliv na všechny vrstvy společnosti: vládní, společenské, organizační a individuální. Úkol svést všechny tyto vrstvy ke spolupráci na integraci informační a komunikační politiky s ostatními politickými potřebami je náročný. Je nutné dobře pochopit vývoj informační politiky v ostatních státech. Tento článek přispívá k uvědomění si toho, že hodnotné a efektivní využití informací bude v budoucnosti hrát důležitou roli a chce mj. přispět k vyvolání diskuse na mezinárodní úrovni o otázce, jak rozvojové země mohou využívat výsledky informačního rozvoje.
64. ROWLEY, Jennifer
 Knowledge management in pursuit of learning : the learning with Knowledge Cycle [Řízení znalostí se zájmem o učení : učení a koloběh znalostí] / Jennifer Rowley
 In: J. Inform. Sci. – [London]. – 0165–5515. – 27, č. 4 (2001), s. 227–237. Lit. 40.

V úvodu se autorka zabývá pojmy jako „učící se organizace“ (learning organization), „organizace vytvářející znalosti“ (knowledge created organization), „učení v organizaci“ (organizational learning). V článku zkoumá pojetí učící se organizace a řízení znalostí (knowledge management) a vztah mezi řízením znalostí a učením. Koloběh znalostí (knowledge cycle) vyjadřuje jednotlivé fáze vytváření a užívání znalostí, jak explicitních, tak nevytvořených. Model koloběhu znalostí, představující proces učení uvnitř organizace, je graficky znázorněn ve fázích: vytvoření znalosti – artikulace znalosti – aktualizace zdroje znalostí – zpřístupnění znalosti – užití znalosti – revize znalosti. V připojené tabulce jsou podrobněji rozepsány konkrétní činnosti spojené s jednotlivými fázemi.

65. SANDER, Helge

ERA needs defining, says Danish research minister [ERA musí být jasně definována, tvrdí dánský ministr pro vědu a výzkum] / Helge Sander

In: CORDIS focus. – [Luxembourg]. – 1022–6559. – č. 204 (2002), s. 2.

V souvislosti s dánským předsednictvím EU vystoupil dánský ministr pro vědu, technologii a inovace Helge Sander s výzvou vytvořit koncept Evropského výzkumného prostoru ERA (European Research Area) a s cílem specifikovat tuto iniciativu, stanovit konkrétní postup a plánování. Upozornil na význam, který může mít nové pojetí evropského výzkumu pro jednotlivé oblasti, speciálně v podobě finančního zvýhodnění v rámci vzájemné spolupráce ve výzkumu. Uvedl fakta ilustrující současnou situaci: Evropská unie dnes financuje pouze 5 % nákladů vynaložených v jednotlivých členských státech EU a je potřeba zaměřit pozornost na zbývajících 95 % finančních nákladů (zajistit nárůst podílu na jejich úhradě ze strany EU). V tomto směru může prospět ideový záměr budování pevného spojení mezi oblastí výzkumu a inovační politikou v jednotlivých členských státech EU. Uvedený záměr byl již na několika úrovních projednáván, jeho realizaci může napomoci i 6. rámcový program EU pro výzkum a rozvoj technologií a jejich inovaci. Bude akcentován etický přístup k výzkumu. Na základě jednání se zástupci jednotlivých členských států je nutné dojít k určitému kompromisu mezi předepsanými – oficiálními – postupy a potřebou. Smlouva by měla být uzavřena v průběhu září 2002. Během dánského předsednictví je plánován vznik jediné komise pro výzkum, informační technologie a telekomunikace, posílení plánů implementace atd. Podle názoru H. Sandera může být v roce 2005 realizován i koncept tzv. eEurope.

66. SEGBERT, Monika – VISLYI, Alexander

Creating an Information System for the Russian State Library : A Pilot Project of the European Union Tacis Programme [Tvorba informačního systému pro Ruskou státní knihovnu : pilotní projekt evropského programu Tacis] / Monika Segbert, Alexander Vislyi

In: Alexandria. – [London]. – 0955–7490. – 13, č.1 (2001), s. 17–25. Lit. 2.

Dnešní Ruská státní knihovna (do roku 1992 známá jako Leninova státní knihovna, plní funkce národní knihovny Ruské federace) vznikla v roce 1862, když hrabě N. P. Rumjancev odkázal v závěti státu svoji bohatou sbírku. Již od počátku své existence knihovna dostávala zdarma kopie všech publikací, které na území Ruska vycházely. V šedesátých letech 20. století začala pracovat na výzkumu automatizace. Nakonec, po sérii neúspěšných pokusů a selhání, byla v roce 1995 připravena projektová studie zaměřená primárně na automatizaci knihovny, ve výsledku však i na rozvoj fondu, konzervaci, akvizici a vývoj skladby zaměstnanců. Návrh podporuje Evropská komise, která Ruskou státní knihovnu zařadila do svého projektu Tacis (<http://europa.eu.int/comm/dgla/tacis/index.htm>), zaměřeného na pomoc rozvoji hospodářské a politické spolupráce mezi zeměmi EU, státy bývalého Sovětského svazu a Mongolska. Zaměřuje se na obrodu veřejných i soukromých institucí, včetně metodiky, školení zaměstnanců, strategie, rozvoje a reformy struktury systému organizace, vývoje telekomunikačních sítí, kooperace mezi jednotlivými orgány a státy. V článku jsou uvedeni evropské partnery projektu a popsány dílčí či navazující programy řešené v rámci uvedeného pilotního projektu: Středisko právních a podnikatelských informací (<http://www.rgb.jump.ru>), projekt elektronické knihovny OREL (Otkrytaja Russkaja Elektronnaja Biblioteka, <http://orel.rsl.ru>), středisko elektronického dodávání dokumentů (Russkij Kur'jer, dostupný ze stránky <http://www.rsl.ru>), projekt vytvoření bilingvní knihovny dějin osvojování Sibíře a Dálného východu a dobývání amerického Západu s názvem Meeting of Frontiers/Vstreča na granicach (<http://frontiers.loc.gov>), vytvoření studovny internetových a dalších elektronických zdrojů, projekt elektronické knihovny starých slovanských knih 15. a 16. století, projekt Paměť Ruska (<http://www.rsl.ru>), projekt ADAMANT (digitalizace a zpřístupnění části fondů Ruské státní knihovny ve spolupráci s ruskou firmou ADAMANT), rozvoj národního bibliografického formátu, Středisko pro národní bibliografii na internetu, vytvoření Ruského souborného katalogu a katalogizace internetových zdrojů (<http://www.rsl.ru/dc>).

67. SIJTSMA, Lex

KB–CAT : Searching the holdings of the Koninklijke Bibliotheek with a single click [KB–CAT : vyhledávání v jednotkách báze Královské knihovny jediným kliknutím] / Lex Sijtsma

In: Alexandria. – [London]. – 0955–7490. – 13, č. 2 (2001), s.113–124.

Podrobný popis a historie vývoje systému KB–CAT nizozemské Královské knihovny (KB). Knihovna od začátku devadesátých let pracuje na projektech vybavení čtenářských pracovišť počítači, které umožní vyhledávání v bázích v knihovně i na internetu. Jedním z hlavních projektů byl AIW (Advanced Information Workstation), jehož verze 3 z roku 1998/99 přinesla požadavek homogenního, jednoduchého a přímého přístupu k různým databázím. Výsledkem byl systém KB–CAT (KB Catalogue), který dovoluje vyhledávat v bázi jednotek bez nutnosti zvládat další specifické techniky vyhledávání či rozhraní. Tvůrci systému stanovili tři principy: 1) Uživatel nepracuje s originální bází (to i v zájmu bezpečí dat), nýbrž s kopií. 2) Byl vytvořen jednoduchý, všeobecný formát typu MARC, který sjednotí všechny báze. 3) Byl zvolen pragmatický přístup k sémantickým otázkám (termín má stejný význam ve všech bázích bez často velmi jemného rozlišení – pro uživatele je název vždy název bez rozlišování na podnázev, název edice atd.). Na základě těchto principů byla vytvořena architektura systému se dvěma oddělenými částmi orientovanými na systém a na uživatele. V uživatelské části jsou implementovány služby. Na internetu dostupné na <http://www.kb.nl/kb/sbo/catalogus/kbcatalogus.html>.

68. SLÍŽOVÁ, Daniela

Zákon o verejnej službe a knihovnícka profesia [Zákon o veřejné službě a knihovnická profese] / Daniela Slížová In: IT Lib. Informačné technológie a knižnice. – [Bratislava]. – 1335–793x. – 6, č. 2 (2002), s. 11–12.

Na Slovensku platí od 1. dubna 2002 zákon č. 313/2001 Zbierky zákonov (Z.z.) o veřejné službě a jeho novela – zákon č. 166/2002 Z.z. Jejich příprava včetně důležité přílohy – Katalogu pracovních činností s převahou duševní práce ve veřejné službě (Příloha č. 1 k zákonu č. 313) – trvala 7 let (zákon, jeho novela i přílohy jsou dostupné na <http://www.employment.gov.sk>). Zpracovány byly i tzv. analytické listy, které rozvádějí stručné charakteristiky v Katalogu pracovních činností a jsou tak pomůckou pro sestavování pracovních náplní a při zařazování pracovníků do konkrétních tříd. Obsah pracovních činností v jednotlivých kategoriích profese „Knihovník“ vychází z odborné přípravy lidí, ze složitosti práce, z míry odpovědnosti za výsledky práce, za bezpečnost práce, ze zodpovědnosti vyplývající z možného rizika vzniku škody a z fyzické a psychické zátěže (autorka uvádí příklad). Hodnocení práce v analytických listech vycházela z evropských předpisů pro tuto oblast; obsah analytických listů přibližuje složitost a náročnost knihovnické profese především zřizovatelům a lidem odpovídajícím za financování. Celkově jsou tyto nové právní dokumenty hodnoceny jako důležité nástroje, kterými se po dlouhé době podařilo dostat knihovnickou profesi na společensky vyšší úroveň (úroveň pedagogických pracovníků). Zařazení pracovníků knihoven do příslušných tříd je tedy povinností ve smyslu zákona, a to bez ohledu na druh či typ knihovny a na zřizovatele. Je s podivem, že někteří zřizovatelé nejsou ochotni tuto zákonnou povinnost respektovat – znamená totiž zvýšení platů. Knihovníci však právem očekávají, že zřizovatelé budou respektovat zákon, ale i skutečnou hodnotu práce knihovníků. (O aplikaci zákona viz též článek č. 53 v této rubrice.)

69. TETŘEVOVÁ, Milena

Vzdelávanie v digitálnom svete : vybrané „e–pojmy“ a ich charakteristika [Vzdělávání v digitálním světě : vybrané „e–pojmy“ a jejich charakteristika] / Milena Tetřevová

In: IT Lib. Informačné technológie a knižnice. – [Bratislava]. – 1335–793X. – 6, č. 2 (2002), s. 39–40.

Autorka se zaměřuje na definice pojmů, které se objevují v souvislosti s moderními formami vzdělávání, a stručně rozvádí jejich charakteristiky: e–learning (elektronické vzdělávání, které využívá počítačovou síť k realizaci či podpoře výuky – viz <http://www.e-learners.com/services/faq/q1.asp>), online vzdělávání (vzdělávání, které vyžaduje zapojení pracovní stanice do počítačové sítě a distribuci učebních materiálů mezi účastníky výuky prostřednictvím komunikačních prostředků – viz <http://www.ceskaskola.cz>), offline vzdělávání (nevyžaduje připojení k síti, využívají se paměťová média, např. CD–ROM), distanční vzdělávání (multimediální forma samostatného studia s použitím speciálně připraveného instrukčního materiálu a s asistencí na dálku, jeho synchronní a asynchronní forma), otevřené vzdělávání, flexibilní vzdělávání, distribuované vzdělávání (forma využívající řadu distribučních způsobů výuky a vzdělávání, charakterizuje se jako konvergence technologie a vzdělávání, kromě nových vzdělávacích médií v něm hraje velkou roli především nový pedagogický přístup). Autorka vymezuje pojmy vůči sobě navzájem a uvádí výhody a nevýhody jednotlivých forem.

70. VALENTINE, Barbara

The Legitimate Effort in Research Papers : Student Commitment versus Faculty Expectations [Obecná pravidla pro hodnocení studentských výzkumných prací : přístup studentů versus očekávání vyučujících] / Barbara Valentine

In: J. Acad. Librarianship. – [New York]. – 0099–1333. – 27, č. 2 (2001), s. 107–115. Lit. 22.

Pracovníci knihoven si ve vzdělávacích institucích stále drží unikátní postavení. Jsou zároveň pedagogy i informačními specialisty. Rozvoj informačních technologií vedl knihovníky k přehodnocení způsobu, jakým studenti využívají knihovních služeb. Popisovaná studie vychází z projektu uskutečněného v roce 1989. Projekt zjišťoval zkušenosti studentů s psaním výzkumných prací. Dotazovaní studenti byli z různých ročníků a zabývali se rozdílnými úkoly nestejně rozsahu, proto bylo velmi těžké učinit na základě tohoto projektu nějaké srovnání. Ná-

sledná studie z roku 1993 se snažila nedostatky odstranit. Zúčastnili se jí studenti, kteří byli ze stejného ročníku a pracovali na stejném úkolu u stejného vyučujícího. S jinými účastníky se studie zopakovala ještě jednou v roce 1998. Z několika důvodů bylo jako základní kritérium studie vybráno zpracování výzkumných prací. Na procesu tvorby výzkumné práce lze vysledovat přístup studenta k zadanému úkolu a jeho postupy při získávání informací. Nezávislá a samostatná práce nutí studenty využívat ostatní části univerzity (např. i knihovnu). V rámci studie byli studenti dotazováni na své úvahy, mínění a činnosti týkající se výzkumného procesu, a to na začátku, uprostřed a na konci zpracování. Profesoři odpovídali na otázky, které se snažily zachytit rozdíl mezi tím, co od studentů očekávali a co skutečně obdrželi. Výsledkem studie bylo zjištění, že se studenti zaměřují především na to, co po nich vyučující požaduje (WPW – What the Professor Wants). V tom jim knihovníci mohou velice pomoci. Zastávají funkci prostředníků mezi studenty a profesory. Příspěvek shrnuje v několika bodech, jak mohou knihovníci studentům nejlépe prospět.

71. WHITE, Marilyn Domas

Diffusion of an Innovation : Digital Reference Service in Carnegie Foundation Master's (Comprehensive) Academic Institution Libraries [Rozšiřování inovací : elektronické referenční služby v knihovnách vzdělávacích institucí poskytujících magisterské vzdělávání podle kategorizace Carnegieho nadace] / Marilyn Domas White. In: J. Acad. Librarianship. – [New York]. – 0099–1333. – 27, č. 3 (2001), s.173–187. Lit. 61.

Autorka analyzuje elektronické referenční služby ve vzdělávacích institucích. Elektronické referenční služby definuje jako takové informační služby, při kterých se lidé dotazují pomocí elektronických komunikačních prostředků (např. elektronická pošta nebo webovské formuláře), na jejich dotazy odpovídají kompetentní osoby a tyto odpovědi jsou opět předávány elektronicky. V úvodu cituje v literatuře dostupné informace o využívání a rozšiřování elektronických referenčních služeb. Jádrem článku je zpráva o průzkumu rozšíření těchto služeb v institucích, které poskytují vysokoškolské vzdělání do (včetně) magisterské úrovně. Průzkum sledoval rozsah rozšíření elektronických referenčních služeb u institucí, které by je měly potenciálně zavádět, charakteristické rysy institucí zahrnutých do průzkumu, bez ohledu na to, zda tyto služby zavedly nebo nezavedly, a poměr mezi nimi. U těch institucí, které sledované služby zavedly, bylo zjišťováno, jak je modifikovaly. Autorka informuje o průběhu průzkumu a o použitých metodách. Výsledky prezentuje s doprovodem tabulek. Závěrem upozorňuje, že v digitálním prostředí, kdy nebude klientela knihoven odkázána na fyzickou přítomnost v budově, budou knihovny nuceny posoudit své tradiční služby a vytipovat, které služby by mohly a měly být transformovány. Článek je doplněn bohatým přehledem literatury.

72. YUAN, Keli – JIANG, Weiming

Strategic Development of the National Library of China, 2001–2005 [Strategie rozvoje Čínské národní knihovny v letech 2001–2005] / Yuan Keli, Jiang Weiming

In: Alexandria. – [London]. – 0955–7490. – 13, č. 2 (2001), s. 125–130.

Strategie rozvoje Čínské národní knihovny zahrnuje pět velmi náročných let. V této době chce nejen knihovna, ale i celá Čína pokročit v procesu otevírání se zbytku světa. Mezi úkoly, které knihovnu čekají, patří další budování fondu, výstavba sítí, rozvoj digitální knihovny, zavedení národního standardu knihovních služeb, zdokonalení přístupu k informacím, spolupráce s vládními, správními i výzkumnými institucemi na úrovni národní i mezinárodní. Vysoké nároky budou kladeny také na personál knihovny, z něhož chce mít knihovna ve výsledku elitní profesionály s vysokou produktivitou práce. Mezi prvořadé cíle také patří přehodnocení strategie budování knihovního fondu, ochrana a konzervace vzácných tisků, zavedení integrovaného knihovního systému určeného pro zahraniční dokumenty, všeobecné zdokonalení služeb, spolupráce s ostatními čínskými knihovnami a digitalizace některých důležitých sbírek. K článku jsou připojeny základní statistické údaje o knihovně, především o rozsahu jejich fondů podle jednotlivých typů dokumentů, v textu jsou údaje o personálu a další.